

Janerik Larsson om USA OCH FACKFÖRENINGAR

SNS Förlag har gett ut en bok som heter *Kriget mot fackföreningarna*. Boken handlar inte om detta. Bokens undertitel är "En studie av den amerikanska modellen". Inte heller detta är ämne för boken, om man nu inte sätter likhetstecken mellan "den amerikanska modellen" och förhållandena för de amerikanska fackföreningarna.

SNS Förlag har nog med titeln sökt skapa intresse för en bok som trots den felaktiga etiketten är intressant. Svante Nycander är en spännande skribent. I likhet med många sådana vet man aldrig riktigt var man har honom. I SNS-boken provar Nycander flera olika infallsvinklar och på sidan 105 suckar han:

"Amerikansk arbetsmarknad är inte så fri som många tror. Att den till stor del regleras av delstaterna, var och en med sina lagar och prejudikat, fördyrar tillvaron för företag med verksamhet i flera stater. Bara i Kalifornien lär det finnas 400 lagar om arbetslivet. Att försöka beskriva den amerikanska modellen är att skjuta mot ett rörligt mål, den är ständigt något annat än vi nyss tyckte oss se."

FÖR MIG ÄR "den amerikanska modellen" något betydligt vidare än regleringarna på arbetsmarknaden. Kanske är det största felet med "den svenska modellen" att den så hårt kopplats till just arbetsmarknadsparternas relationer. Nycanders bok är en ibland spännande, ibland trötande vandring mellan Lesefrüchte och besök i verkligheten. Det faktum att böcker om amerikanska arbetsmarknadsrelationer skrivs av en liten grupp akademiker med starka vänsteråsikter gör att deras beskrivningar inte är riktigt så tillförlitliga som Nycander tycks tro. Men det värsta är att de blundar för helheten.

För mig är den amerikanska modellen den starka, fundamentala friheten i det amerikanska samhället. Det finns idiotiska lagar (som Nycander pekar på i citatet ovan), både företag och människor kommer då och då i kläm, men i huvudsak arbetar både företag och individ i ett rörligt, dynamiskt, flexibelt och

välståndsskapande system. Skillnaden mot den "svenska modellens" passiviserande inlåsningsmekanismer är total.

Det har inte förts något krig mot de amerikanska fackföreningarna men i likhet med alla andra försök att skapa maktmonopol har också dessa fått sina törnar under decennierna. Hade medborgarna i större utsträckning ställt upp skulle läget varit ett annat. I längden är det ju politiken och valen som avgör.

OM NYCANDER OCH ANDRA vill förstå hur förförande ett perspektiv med större facklig makt i USA är kan jag rekommendera sociologiprofessorn Stanley Aronowitz bok *From the ashes of the old – American labor and America's future* (Houghton Mifflin, 1998). Aronowitz står den nye AFL – CIO-ordföranden John Sweeney nära. Den amerikanska LO-TCO-rörelsen har förflyttats långt till vänster; på samma sätt som svenska LO håller på att röra sig från SAP-sfären till vänsterpartiet.

Facket är på frammarsch i USA – inom den offentliga sektorn. Idag är det ca 15 % av arbetskraften som är organiserad. Inom den privata sektorn är det färre än 10%. När jag nyligen besökte USA läste jag nästan dagligen om nya fackliga segrar inom offentlig sektor. Samtidigt finns det starka krafter som verkar för en privatisering av större delar av denna; men vad gäller sådana förändringar går det ofta betydligt långsammare i USA än vad det exempelvis gått i Sverige. I "goda tider" finns det givetvis alltid starka skäl att inte förändra. Och det har nu varit goda tider i USA under en unikt lång period, vilket inneburit ett svagare förändringstryck.

Sådant förändras och kanske kommer i en konjunktursvacka facket, isolationismen och protektionismen att stärkas i USA. Bäva månede då resten av världen.

Janerik Larsson (janerik.larsson@gsinfo.se) är författare och VD för Gamla Stans Information AB.